

UTAN KRUSIDULLER

De sover i gymnastiksalen och tvättar sig i kapprummet. En gammal skola på Österlen har blivit hem åt formgivaren Ingegerd Råman och hennes man. Ett hem lika avskalat vackert som de föremål hon formger.

AV MILENA BERGQUIST FOTO PETER KARLSSON

INVID DEN GAMLA skolan har Ingegerd Råman låtit bygga sin drömateljé ritad av arkitekttrion Claesson Koivisto Rune som också hjälpt att renovera boningshuset.

ARBETSRO.
Ingegerd Råman jobbar
både med glas och lera, som
här vid drejskivan.

”HÄR FINNS INGEN KULTUR, BARA NATUR. JAG BEHÖVER STILLHETEN OCH ENSAMHETEN FÖR ATT ARBETA”

FÖR DEN SOM känner till **Ingegerd Råman** och hennes alster är det inte svårt att lista ut vilket hus som är hennes i den lilla byn mitt ute på den skånska slätten. Järngrindarna är svarta och huset vitt och slätrappat. Murarna som skärmar av från insyn är vita, den nybyggda verkstaden med sitt höga tak likaså. Trädgårdsgruppens stolar är gråslitna och gruset på den enorma gårdsplanen är handkrattat i mycket raka linjer. Inte ett grässtrå sticker upp, inte ett maskrosblad.

– Ingenting växer här. Jorden är så hårt trampad av alla skolbarn, säger Ingegerd Råman där hon står svartklädd på sin trappa.

Det är så vi är vana att se henne, alltid i svart och alltid med det långa håret stramt bakåtkammat i en hästsvans. Mycket lite smink. Lika klassiskt vacker och tidlös som de saker hon gör.

– Äsch, jag tycker aldrig att jag blir bra på bild, men svart är så himla praktiskt. Svart går med svart och när något plagg börjar blekna så färgar jag om dem.

En gråvit katt smiter förbi benen och runt hörnet. Ut kommer **Claes Söderquist**, Ingegerds man sedan snart 50 år, lika svartklädd han. Förutom byggnader och människor är allt annat grönt; gräset på den lilla ängen till vänster, oxlarna som ramar in tomten. Bara i en hörna lyser en hög illande gul blomma som doftar kryddigt när Ingegerd gnider på bladen.

I det gamla skolhuset från 1925 har hon och Claes bott i 17 år. Huset dök upp precis när de hade gett upp och tänkte flytta tillbaka till Stockholm för gott.

– I över 25 år hade vi hyrt ett hus i närheten av Maglehem och vi skulle precis köpa det när försvaret, som ägde huset, plötsligt ändrade sig och sa nej. Vi blev helt förtvivlade och försökte med alla medel, men det gick inte. Efter några år rev de huset, berättar Ingegerd och suckar.

Efter tre års sökande över hela Skåne fick de nys om att Ystads kommun ämnade sälja en gammal skola. Ingegerd och Claes tjtade till sig en visning.

– Vi gick tysta omkring i huset och sa ingenting till varandra på en lång stund, men vi visste båda att här var det, berättar Claes.

Alla som har varit med om det, vet precis hur det känns när ett hus känns rätt ända in i märgen. Man bara vet och då spelar det ingen roll vilket skick huset är i. Längre hade skolan stått övergiven och bara använts då och då som församlingshem. Trädgården bakom var helt igenvuxen, med över 50 martallar ända in på knuten.

– Tur att vi inte visste vad vi gav oss in på. Men jag förstod att det är ett torrt hus. Det är dubbelväggar och håller värmen fantastiskt bra, berättar Claes och skrattar.

De köpte huset på sommaren och bestämde sig för att flytta in till jul. Ingegerd var kvar i Stockholm och agerade mellanhand mellan arkitekttrion **Claesson Koivisto Rune** och Claes som är en händig man och själv deltog i renoveringen.

– Att samarbeta med CKR föll sig naturligt. Vi har samma typ av språk. Det är också de som har ritat min verkstad, berättar Ingegerd.

Medan taket läckte och mössen sprang över golven skrapade och målade Claes alla skolans höga fönster, så högt satta att skolbarnen inte skulle distraheras under lektionerna. Han drog minst tiotusen

spik ur trägolven som tidigare varit täckta av korkmattor och med hjälp av andra hantverkare knackade han ner husets gamla ytputs. Kalkbruket blandades i stora kar och huset kalkades 13 gånger.

– Kalk andas. Fukt kommer in och fukt vandrar ut. Cement stänger fukten inne, säger Claes.

Martallarna fälldes och stubbarna grävdes upp med grävsropa. Ett äppelträd av sorten Grågylling blev synligt och bär fortfarande utmärkt matfrukt.

Inne i huset vilar en sällsamt rofylld stämning. Allt är så rent och enkelt, på något vis nedmonterat till grunden utan att man har gjort våld på husets karaktär. Salarna finns kvar, ett kapprum har fått bli badrum där stora kalkstensplattor med golvvärme värmer fötterna.

Badrummet saknar ännu ett badkar, för Ingegerd har inte hittat något hon tycker är tillräckligt praktiskt. Kanske hittar hon ett på sin nästa Japanresa eller så ritar hon ett själv. I den gamla gymnastiksalen har Ingegerd och Claes sitt sovrum med sängen mitt på golvet där fästen för bommar ännu syns. Väggar och tak i hela huset är vita och målade med vit takfärg.

– Takfärg är perfekt för väggar, den reflekterar ljuset så mycket vackrare och gulnar inte. Visst, det är inte lika lätt att torka av den, men å andra sidan kan man enkelt måla över en fläck utan att det syns. Men det gäller att ha hög kvalitet på färgen, säger Ingegerd.

Inredningen är sparsmakad och varje möbel och varje sak känns noga utvald.

– Vi har regeln ”en sak in, en sak ut”. Jag brukar ställa upp saker som jag inte längre behöver på vinden, då går energin ur dem och sedan är det lättare att göra sig av med dem, säger Ingegerd.

Hon är en tingmänniska, arbetar med dem dagligdags, men vill inte ha för många kring sig. På en låg bänk i hennes arbetsrum trängs saker hon tycker om, ärvt eller fått som gåvor på resor. Många fulla av minnen. Som Arons stav: ur en kruka växer en ytterst märklig växt på en lång stängel. Det är en sorts kalla vars blomma stinker. Den fick hon av en man hon träffat på ett kulturbesök i Litauen.

– Ett år efter besöket dog han. När jag senare reste tillbaka fick jag ett skott som han lämnat till mig. Då och då bildas det som små tårar längs med bladen.

Ingegerd och Claes har en liten lägenhet i Stockholm men bor och arbetar stora delar av året här nere i Skåne.

– Här finns ingen kultur, bara natur. Få distraktioner, säger Ingegerd som periodvis behöver tystnaden, ensamheten och stillheten för att kunna arbeta. →

Ingegerd Råman

ÅLDER: 69 år.

YRKE: Formgivare.

FAMILJ: Mannen Claes Söderqvist, 73 år, som arbetar som konstkurator.

Sonen Kalle, två barnbarn samt katten Bosse om vilken de delar vårdnaden med grannen.

BOR: I en 400 kvadratmeter stor före detta skola på Österlen i Skåne.

JUST NU: Målar husets alla fönster, som är i original och vårdas omsorgsfullt, samt rasar över mullvadens framfart i blomsterlandet.

MINST TIOTUSEN spik drog Claes ur trägolven som tidigare täcktes av korkmattor.

DET STORA glasäpplet är skapat av glaskonstnären Ingeborg Lundin.

DEN GAMLA SKOLAN har varit hem åt Ingegerd och hennes make Claes i 17 år.

GLASDÖRRARNA byggdes för att dela av salarna och spara värme. I krukna växer den ovanliga Arons stav.

UTAN KRUSIDULLER

”TAKFÄRG ÄR PERFECT FÖR VÄGGAR, DEN REFLEKTERAR
LJUSET SÅ MYCKET VACKRARE OCH GULNAR INTE”

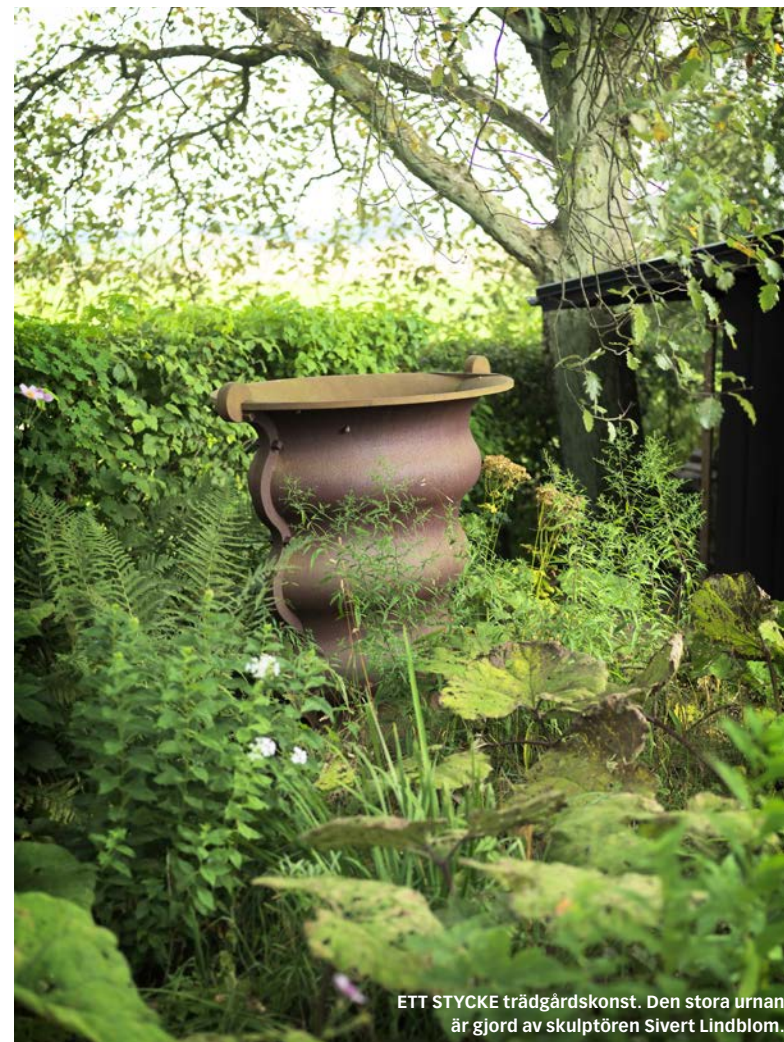
FÖRE DETTA SKOLSAL. I huset vilar en
sällsamt rofylld stämning. Öppna ytor och rena
linjer hålls samman av det ljusa trägolvet.

EN KLASSISK Alvar Aaltostol
bredvid den minimalistiska sängen
som Claes har snickrat.

TRAPPAN av cement är ritad av CKR, liksom de
höga dörrarna som leder ut i trädgården.

ETT STYCKE trädgårdskonst. Den stora urnan
är gjord av skulptören Sivert Lindblom.

SOVRUMMET var en gång i tiden gymnastiksal.
Nu är stämningen nästan sakral.

”FORM OCH ESTETIK SKA HA SAMMA VIKT. DET ÄR DÅ SAKER HÅLLER OCH BLIR TIDLÖSA”

För Ingegerd är ingenting omöjligt. Envis som en åsna driver hon igenom sina projekt, säger många som arbetat med henne.

– Jag måste tro att allt är möjligt. Visst är jag envis och lika rädd för att det inte ska bli bra varje gång jag gör något nytt. Men har jag fått en idé så vill jag försöka genomföra den. Bra idéer släpper aldrig taget om en.

Ett exempel är de ovala skålarna Pond. Att centrifugera glas ovalt var ”omöjligt”, men Ingegerd gav sig inte. Till slut hittade hon ett sätt och i dag tillverkas faten i svart, grönt, grått och vitt.

Hon växte upp på Kungsholmen i Stockholm och det upptäcktes tidigt att hon var ordblind, som det hette då. På den tiden ansågs ordblinda som obildbara och Ingegerd var en hårsman från att hamna i särskola.

– En av mina lärarinnor förstod att sådana som jag inte var dumma i huvudet. Hon trodde på mig och hjälpte mig igenom realskolan, berättar Ingegerd som kort därefter hamnade på den då av Carl Malmsten nystartade Capellagården på Öland där hon vävde tras-mattor till gästrummen.

– Ganska snart insåg jag att aldrig skulle stå ut med att bara väva. I skolans krukmakeri satt **Eva Englund** (sedermera känd glaskonstnär) och drejade. Då visste jag att det var det jag skulle syssla med.

Och när saker och ting är rätt så går det oftast lätt, även i Ingegerds fall. Hon sökte till Konstfack och kom in på keramiklinjen. Där fick hon **Bertil Vallien** som glaslärare och på den vägen är det. Han lockade den unga krukmakerskan till Småland och till glasbruken. Snart blev hon erbjuden fast anställning på Johansfors.

– Jag och Claes hade egentligen bestämt oss för att göra en långresa ut i världen och för att jag inte skulle få jobbet ställde jag väldigt höga krav och gav mig inte.

Trots att chefen tyckte att hon var den envisaste formgivare han mött, fick hon jobbet. Men ganska snart förstod Ingegerd att hennes sparsmakade formspråk inte var så populärt hos ledningen. De ville ha krusiduller och mycket färg, men det ville inte hon.

– Jag sade upp mig för jag kände att jag inte kunde kompromissa med mig själv, jag måste få göra det jag själv tror på, inte vad andra tror är kommersiellt gångbart. Mina föräldrar tyckte jag var galen, men Claes stöttade mig. Det är mitt livs viktigaste beslut, tror jag.

Ingegerd gick tillbaka till ursprungsdrömmen och drejskivan. Tio år senare lockade glashyttan Skruf henne att åter ta sig an glaset och där var hon kvar i nästan tjugo år. 1992 kom utställningen på Svenskt Tenn då hon slog igenom ordentligt, trots att hon fick en hel del kritik för just enkelheten. Hennes saker började sälja över hela världen.

1999 började hon på Orrefors, på hypermoderna hyttan Sandvik i Hovmantorp. Hon frågade när blåsarna började arbeta på morgnarna och fick svaret klockan sex. Fem i sex klev hon in i hyttan och strax efter började alla 150 gubbarna slå med piporna i metallkasarna. Någon måste fylla år, tänkte hon. Samma sak skedde dag två och dag tre och då frågade hon: ”Vad sjutton håller ni på med?” ”Det är för din skull, ingen formgivare har tidigare visat sig här vid den här tiden under de senaste 50 åren”, fick hon som svar. För henne var det självklart och viktigt att arbeta nära hela processen och på lika villkor.

– Jag bara älskar att jobba i hyttan med hantverkare. Sandvik var en dröm, inget kontor, bara glastillverkning. Där var jag tills det stängde, berättar Ingegerd som fortfarande arbetar åt Orrefors.

Frågan är hur länge till?

– Hela Orrefors är nermonterat. Knappt någon produktion finns kvar, bara en vanna som spottar ut ljuslyktor. Alla dessa fantastiska blåsare, slipare, formsnickare är borta. Det är en nationell skandal som nästan inga rikstidningar har skrivit om. Å, vad jag har gråtit över detta. Så mycket skicklighet och kunskap som håller på att försvinna, säger Ingegerd med både ilska och smärta i rösten.

Tack och lov har Ingegerd leran och andra material att förfoga över. Bland annat håller hon på att göra en mortel av sten.

– Alla människor måste ju ha en egen mortel att göra pesto i. Den blir inte alls lika god att mixa ihop. Färska örter ska mortlas, säger Ingegerd som älskar matlagning och har gett ut en kokbok tillsammans med nu avlidna **Helena Dahlbäck Lutteman: Enkel fest, mat och form.**

Hon vill att allt hon gör ska fungera i köket och på matbordet. Ett exempel är den rostfria bestickserien Indra som hon skapat för Gense. En klassisk serie med stora knivar, gafflar och skedar, rejäla saker som går att äta med och passar till dagens stora tallrikar.

– Jag är formgivare, inte konstnär. Form och estetik ska ha samma vikt. Det är då saker håller i flera generationer, blir tidlösa.

Ingegerd förvaltar ett arv. Krånglar inte till det utan håller sig till det enkla. Så är det också med huset, den gamla skolan på slätten som fått behålla sin själ, trots moderna ingrepp. ●

Ingegerd Råmans örtgris à la Österlen

4 personer

1,5 kg hel fläskkarré med ben

1 rejält knippe färsk timjan

3 klyftor vitlök

Rikligt med torkad rosmarin och timjan

Salt och peppar

1. Sätt ugnen på 160 grader. Skär en ficka mellan kött och ben på fläskkarrén. Fyll med färsk timjan och hackad vitlök. Klappa också in köttet med rikligt med rosmarin, timjan och salt.
2. Lägg köttet på ett ugnsgaller. Lägg en plåt i botten av ugnen (för droppande fett) och ställ ett kärl med vatten på plåten. Låt köttet steka i mitten av ugnen i fem timmar. Kontrollera då och då att vattnet inte dunstat.

Ljuvlig avokadoröra

2 avokado

2 vitlöksklyftor

1 stort knippe koriander

1 lime, rivet skal och saft

125 g Keso

1. Mosa avokadon, hacka vitlöken och koriandern.

2. Blanda i en skål med Keso samt rasp och saft från en lime.

Servera till köttet.

DET STORA skrivbordet ägdes en gång av en bankdirektör i Maglehem och stod tidigare på ett slott. Ingegerd och Claes har renoverat det och gett det ett nytt stycke skinn på ovensidan.